

LAUDATO SI' – Mapa

Ovo je priručni vodič pri prvome susretu s Enciklikom, koji je pomaže razumijevanju cjeline teksta kao i pojedinih njegovih naglasaka. Prve dvije stranice predstavljaju cjelinu enciklike *Laudato si'* ili *Hvaljen budi*, poslije čega, svaka susljedna stranica odgovara po jednom poglavlju; izlaže njegov cilj te donosi pojedine ključne odlomke (brojevi naznačeni u zagradama, upućuju na odgovarajuće odlomke enciklike). Na posljednje dvije stranice donesen je cjeloviti sadržaj enciklike.

Pregled cjelokupnog teksta

Kakav svijet želimo predati onima koji će doći poslije nas; djeci koja odrastaju (160)? Ovo pitanje nalazi se u središtu enciklike, kao brižnost pape Franje za zajednički nam dom te zatim prosljeđuje: *ovo pitanje ne odnosi se samo na izdvojeno okruženje, budući se pitanje ne može postaviti djelomično*, a to nas pak navodi na pitanje o smislu opstojnosti i njezinih vrjednota, u temelju društvenog života: **Zbog kojega smo se cilja pojavili u ovom životu? Za što to mi radimo i oko čega toliko nastojimo? Zašto nas ova zemlja treba?: Ne postavimo li si ova temeljna pitanja – smatra Papa – ne vjerujem da će naše ekologijska nastojanja polučiti značajne rezultate.**

Enciklika je dobila svoje ime sukladno zazivu svetoga Franje: *Hvaljen budi, Gospodine moj (Laudato si', mi' Signore)* koji u *Pjesmi stvorova* podsjeća na to da je Zemlja naš zajednički dom, i da je isto tako *poput sestre s kojom dijelimo postojanje, i poput majke je koja nas prima u svoje naručje (1)*. Mi sami smo zemlja (usp. Post 2,7). *Samo naše tijelo sastavljeno je od zemaljskih elemenata, čiji zrak nam daje dah i čija voda nas oživljuje i obnavlja (2)*.

Sada se, ova zemlja, zlostavljana i opljačkana žali i jauci joj se pridružuju jaucima svih napuštenih u svijetu. Papa Franjo nas poziva da ih osluhnemo, pozvavši svakoga pojedinačno i sve zajedno – pojedince, obitelji, lokalne zajednice, narode, kao i međunarodnu zajednicu – na *ekološko obraćenje*, prema riječima svetog Ivana Pavla II., što znači *promijeniti smjer*, uz pretpostavku ljepote i odgovornosti u zauzetosti za naš *zajednički dom*. Papa Franjo istodobno priznaje da se *osjeća sve veća svijest i osjetljivost za okoliš i za brigu o prirodi; sazrijeva iskrena i bolna zabrinutost za ono što se događa na našem Planetu (19)*, podiže pogled nade koja prožima cijelu encikliku i svima šalje jasnu i nadom ispunjenu poruku: *Čovječanstvo je još uvijek sposobno za zajedničku suradnju pri izgradnji našega zajedničkog doma (13); Ljudsko je biće još uvijek u stanju posredovati na pozitivan način (58); i nije sve izgubljeno, jer su ljudska bića - sposobna poniziti se do krajnosti, sposobna isto tako i sebe nadići, vratiti se, odabrati dobro i obnoviti se (205)*.

Svakako, Papa Franjo se obraća katoličkim vjernicima, posuđujući riječi svetoga Ivana Pavla II.: kršćani na poseban način upozoravaju na na dužnosti što se tiče stvorenja, dužnosti u sučeljavanju s prirodom i sa Stvoriteljem, dio su njihove vjere (64), ipak posebno se preporučuje ući u dijalog prema svima, s obzirom na naš zajednički dom (3): dijalog se nalazi posvuda u tekstu, a u 5. poglavlju postaje instrumentom suočavanja i rješavanja problema. Papa Franjo već od samog početka podsjeća na to da su i druge Crkve i kršćanske zajednice – kao uostalom i druge religije – duboko zabrinute i razmišljaju nad temom ekologije (7). Štoviše, otvoreno ukazuje na prinos, počevši s onim *dragoga ekumenskog patrijarha Bartolomeja (7)*, obilno citiranog u brojevima 8–9.

U više navrata, Papa zahvaljuje protagonistima ovog nastojanja – koliko pojedincima toliko udrugama i institucijama – priznajući da su *promišljanja nebrojenih znanstvenika, filozofa, teologa kao i društvenih organizacija, obogatila Crkvu u pogledu tih pitanja* (7) te sve poziva na priznanje *bogatstva kojega religije mogu ponuditi cjelovitosti ekologije za puni razvitak ljudskoga roda* (62).

Raspored enciklike donesen je u odlomku broj 15 i razvija se kroz susljednih šest poglavlja. Započinje predstavljanjem sadašnjega stanja, na temelju najboljih, danas dostupnih, znanstvenih spoznaja (1. poglavlje), poslije čega slijedi pregled biblijske i judeo-kršćanske predaje (Drugo poglavlje); zatim uočavanje i prepoznavanje korijena problema tehnokracije i pretjerane egocentričnosti ljudskog bića i njihova analiza (3. poglavlje). Enciklika zatim predlaže (4. poglavlje) ***ekologiju cjelovitosti, koja jasno prepoznaje ljudske i društvene dimenzije*** (137), neraskidivo povezane s pitanjem okruženja. Pod tim vidikom Papa Franjo predlaže (5. poglavlje) pokretanje časnog i otvorenog dijaloga te poziva na sudjelovanje i zauzimanje svih razina društvenoga, gospodarskog i političkog života, koje bi izgradile jasan način donošenja odluka. Podsjetivši na to kako nijedan pothvat ne može biti učinkovit, ako nije prožet formiranom i odgovornom savješću (6. poglavlje), predlaže ideje koje bi u tom smislu, pomogle rastu i sazrijevanju na odgojnoj, duhovnoj, crkvenoj, političkoj i teološkoj razini.

Tekst završava dvjema molitvama; jednom ponuđenom svima koji vjeruju u *Boga koji je svemogući Stvoritelj* (246) te drugom, ponuđenom onima koji ispovijedaju vjeru u Isusa Krista, s refrenom *Hvaljen budi*, kojim Enciklika započinje i završava.

Tekst je prošaran ključnim temama, koje su obrađene na različite načine i pod različitim vidicima, što doprinosi koherentnom jedinstvu enciklike:

- uska i intimna povezanost siromašnih i krhkosti planeta (Zemlje);
- uvjerenje da je sve na svijetu međusobno povezano;
- kritika novih paradigmi i oblika moći koje proizlaze iz tehnologije;
- poziv na traženje drugih načina razumijevanja gospodarstva i napretka;
- vlastita vrijednost svakoga stvorenja;
- humano značenje ekologije;
- potreba za iskrenim i časnim raspravama,
- velika odgovornost međunarodne i mjesne (lokalne) politike;
- kultura odbacivanja i prijedlog novoga načina života (16).

Prvo poglavlje – ŠTO SE DOGAĐA NAŠEM ZAJEDNIČKOM DOMU

Prvo poglavlje uključuje posljednja znanstvena saznanja o okolišu, kao i načine da se čuje krik stvorenja; *da ono što se događa u svijetu učinimo dijelom svog osobnog trpljenja te tako otkrijemo što svatko od nas pojedinačno, s tim u vezi može učiniti* (19). Utoliko se osvrće na *nekoliko vidika aktualne ekološke krize* (15).

Zagađivanje i klimatske promjene – Klimatske promjene općenit su problem s teškim posljedicama za okruženje, društvo, gospodarstvo, pravednu raspodjelu dobara i politiku, te čine jedan od glavnih aktualnih izazova za čovječanstvo (25). Ako je klima zajedničko dobro svih ih i za sve (23), najteži utjecaj njezine promjene, osjetit će najsiromašniji, dok mnogi koji su u posjedu rezervi i gospodarske ili političke moći, izgledaju posebno zauzeti oko maskiranja problemâ ili za uklanjanja njihovih simptoma (26): *manjak reakcija pred ovim dramatičnim događajima koji pogađaju našu braću i sestre, jedan je od znakova gubitka osjećaja odgovornosti za one koji su nama slični i na kojima se zasniva svako građansko društvo* (25).

Pitanje vode – Papa kaže sasvim jasno da pristup pitkoj i sigurnoj vodi spada u temeljena i opća prava čovjeka, jer određuje opstanak osoba te je stoga uvjet ostalih ljudskih pravâ. Oduzimanjem siromasima pristupa vodi, znači nijekanje prava na život, utemeljen na njihovu neotuđivu dostojanstvu (30).

Gubitak bioraznolikosti – Svake godine iščezne na tisuće biljnih i životinjskih vrsta, koje više nećemo moći prepoznati, koji naši potomci neće moći vidjeti, jer su zauvijek izgubljene (33). One nisu bilo kakav potrošni 'izvor', nego u sebi imaju vrijednost. Pod tim vidikom su *hvale vrijedni izvanredni naponi znanstvenika i inženjera, koji istražuju mogućnosti za rješenje problema koje je stvorio čovjek*, ali ljudske intervencije – kad su u službi financija i konzumerizma – *promeću se u pristanak na to da, Zemlja na kojoj živimo, postane siromašnija i manje lijepa, ograničenija i sumornija* (34).

Opadanje kvaliteta ljudskog života i raspad društva – u okviru etike međunarodnih odnosa, enciklika ukazuje na postojanje stvarnoga 'ekološkog duga' (51), posebno Sjevera u odnosu na Jug našega planeta. Pred klimatskim promjenama odgovornosti su različite (52), pri čemu su one razvijenih zemalja, veće.

Svjestan dubokih razlika u pogledu ovih problema, Papa Franjo izražava duboku pogođenost *slabošću odaziva* pred dramom tolikih naroda i nacija. I pored toga što pozitivnih primjera ne nedostaje (58), Papa ukazuje na *izvjesno samozadovoljstvo i bezbrižnu neodgovornost* (59). Nedostaje odgovarajuća kultura (53) kao i raspoloživost za promjenu načina života, proizvodnje i potrošnje (59) i *prijeko je potrebno izraditi normativni sustav koji [...] će postaviti jasne granice i osiguravati zaštitu ekosustava* (53).

Drugo poglavlje – EVANĐELJE STVARANJA

U sučeljavanju s problemima izloženim u prethodnom poglavlju, Papa Franjo ponovno iščitava biblijske pripovijesti, nudeći složenu viziju koja proizlazi iz židovsko–kršćanske tradicije i ukazuje na *strahovitu odgovornost* (90) ljudskog bića u općenju sa stvorenim, intimnu povezanost svih stvorenja kao i činjenicu da je *okoliš zajedničko dobro, baština svega čovječanstva i odgovornost sviju* (95).

U Bibliji, *Bog koji oslobađa i spašava, isti je onaj koji i stvara svemir*. [...] *U njemu su afekt i snaga udruženi* (73). Pripovijest o stvaranju od temeljnog je značenja za promišljanje o odnosu ljudskog bića i drugih stvorenja kao i o tome kako grijeh razara ravnotežu stvorenoga u njihovoj cjelokupnosti: *ove pripovijesti sugeriraju da je ljudska opstojnost utemeljena na trima osnovnim i izravno povezanim odnosima: odnos prema Bogu, prema bližnjemu i prema Zemlji. Prema Bibliji, ova su tri životna odnosa prekinuta, ne samo izvana, nego i u nama samima. Taj prekid jest grijeh* (66). Zbog toga, ako su se *poneki put kršćani tumačili Pisma neispravno, danas trebamo snažno odbaciti poimanje da – zbog činjenice da smo stvoreni na sliku Božju i da nam je dana vlast da sebi podvrgnemo zemlju - opravdavamo apsolutno gospodarenje nad drugim stvorenjima* (67).

Na ljudsko biće spada odgovornost *čuvanja i obrađivanja vrta svijeta* (usp. *Post 2,15*) (67), znajući da *krajnji cilj ostalih stvorenja nismo mi. Umjesto toga, sva ona zajedno s nama i po nama, napreduju prema zajedničkom cilju koji je Bog* (83).

To što ljudsko biće nije gospodar svemira, *ne znači izjednačiti sva živa bića i čovjeku oduzeti onu posebnu vrijednost i veliku odgovornost koja iz toga slijedi; niti podrazumijeva pobožanstvenjenje Zemlje, koje bi nas kao oslobodilo poziva da s njom surađujemo, štiteći je u njezinoj krhkosti* (90). Pod tim vidikom, *bilo koja zloraba, ma kojega stvorenja ili okrutnost prema njemu, protivna je ljudskom dostojanstvu* (92), ali *ne može biti vjerodostojan osjećaj intimnoga jedinstva s drugim stvorenjima u prirodi, ako u srcu istodobno nedostaje nježnost, sućut i skrb za druga ljudska bića* (91). Potrebna nam je svijest o sveopćem zajedništvu: *Od istog Oca svi smo mi pozvani u postojanje. Svi smo povezani nevidljivim vezama i tvorimo tako Sveopću obitelj [...], što nas nuka na sveto poštovanje, ljubav i poniznost* (89).

Poglavlje završava središnjom temom kršćanske objave: *Zemaljski je Isus sa svojim tako konkretnim i ljubaznim odnosom prema svijetu, slavan uskrsnuo i prisutan je u svakom stvorenju, svojim sveopćim gospodstvom* (100).

3. Poglavlje – LJUDSKI KORIJENI EKOLOŠKE KRIZE

Ovo poglavlje predstavlja analizu aktualnog stanja, *na način da, ne samo utvrdi simptome, nego i najdublje uzroke* (15) *i to u dijalogu s filozofijom i humanim znanostima.*

Prvo žarište ovoga poglavlja su promišljanja o tehnologiji. Sa zahvalnošću se priznaje doprinos tehnoloških postignuća koja dodatno olakšavaju životne uvjete (102–103), međutim rečena postignuća – *onima koji ih poznaju* – *daju svijest i prije svega gospodarsku moć da ih iskoriste, impresivnu nadmoć nad sveukupnim ljudskim rodом i čitavim svijetom* (104). Riječ je upravo o logici tehnokratske prevlasti koja dovodi do uništavanja prirode te izrabljivanja ljudi – posebno onih najslabijih i najranjivijih. *Tehnokratska paradigma teži vlasti u gospodarstvu i u politici* (109), priječeći nam uvid u činjenicu da *samo tržište [...] ne jamči cjeloviti čovjekov razvoj, niti uključenost u društvo* (109).

Moderno je vrijeme obilježeno pretjeranim antropocentrizmom (116): ljudi više ne prepoznaju vlastiti položaj u odnosu na svijet i prisvajaju si samodostatan i egocentričan položaj, zasnovan isključivo na njima samima i na njihovoj vlastitoj moći. Odatle proistječe logika *iskoristi i baci*, koja opravdava svaki oblik odbacivanja (otpada), bilo da je riječ o otpadu okoliša ili o samom čovjeku; koja drugoga i prirodu tretira kao puki predmet te tako vodi bezbrojnim oblicima nadmoći.

To je logika koja dovodi do iskorištavanja djece, napuštanja starijih osoba, do porobljavanja drugih, do precjenjivanja mogućnosti samoodrživosti tržišta, do trgovanja ljudskim bićima, životinjskim krznom, do potpuna istrjebljenja i do *krvavih dijamanata*. To je ona ista mafijaška logika, trgovaca ljudskim organima, narkoticima i odbacivanjem nerođenih, jer ne odgovaraju željama njihovih roditelja (123).

U tom svjetlu, enciklika se suočava s dva ključna problema današnjega svijeta. Prije svega, to je *problem nezaposlenosti: Bilo koji pristup ekologiji cjelovitosti - koja po samoj definiciji - ne isključuje ljudsko biće, nezaobilazno treba uključiti i vrijednost rada* (124), jer *odustajanje od ulaganja u ljude, radi većega kratkoročnoga dobitka, loše je za društvo* (128).

Drugi se problem odnosi na granice znanstvenoga napretka, s jasnim ukazivanjem na GMO (132–136), što je *složeno pitanje* (135). *Iako je to u nekim područjima dovelo do gospodarskog rasta, koji je pomogao u rješavanju nekih problema, postoje značajne poteškoće koje ne treba zanemariti* (134), počevši od *koncentriranja produktivnih zemalja u ruke malobrojnih* (134). Papa Franjo ovdje posebno cilja na male poduzetnike i na seljake-zemljoradnike, na bioraznolikost te na mrežu ekosustava. Utoliko je, dakle, potrebna *znanstvena i društvena rasprava koja bi bila odgovorna i u stanju razmotriti sve dostupne informacije te postići da se stvari nazovu njihovim pravim imenom, počevši od autonomnog i interdisciplinarnog istraživanja* (135).

4. poglavlje – EKOLOGIJA CJELOVITOSTI

U središtu enciklike nalazi se cjelovita ekologija kao nova paradigma pravednosti; ekologija koja *uključuje određeno mjesto, koje ljudsko biće zauzima u ovom svijetu, kao i njegove odnose prema zbilji koja ga okružuje* (15). **Ne možemo**, zapravo, **prirodu smatrati nečim od nas odvojenim, kao puku scenu svog života** (139). To vrijedi za različita područja: za gospodarstvo i politiku, kao i za različite kulture, posebno za one kojima prijeti najveća opasnost te na kraju vrijedi i za svaki trenutak našega svakodnevnog života.

Cjeloviti pogled na stvar na scenu dovodi *ekologiju institucija: ako je sve suodnosno (povezano), onda i zdravlje institucija društva, ima utjecaj na okoliš i kvalitetu ljudskog života: svaka povreda solidarnosti i građanskoga prijateljstva šteti okruženju* (142).

Papa svoje mišljenje potkrjepljuje mnogim konkretnim primjerima: postoji veza između pitanja okoliša i društvenoga pitanja, ljudskoga pitanja, koja se ne može presjeći. Tako je *analiza problema okoliša neodvojiva od analize čovjeka, obitelji, od radnog i urbanoga konteksta, kao ni od odnosa ljudske osobe prema sebi samoj* (144), utoliko nije riječ o dvije odvojene krize: *krizi okoliša i onoj društvenoj, nego o samo jednoj i kompleksnoj, o društveno-okolišnoj krizi* (139).

Ova ekologija cjelovitosti *neodvojiva je od pojma općega dobra* (156), ali je treba razumjeti na konkretan način: u današnjem kontekstu, u kojemu *se sukobljavaju tolike nejednakosti, sve više je odbačenih osoba, kojima se niječu njihova temeljna ljudska prava*, a zauzetost za opće dobro znači napraviti solidaran izbor, na osnovu *preferencije najsiromašnijih* (158). To je također i najbolji način za primopredaju svijeta naraštajima koji slijede – ne samo promicanjem ovih istina, nego zauzetošću oko brige za današnje siromahe, kako je to već naglasio Benedikt XVI.: *Kao dodatak vjernoj među-naraštajnoj solidarnosti, treba ponovno naglasiti hitnu moralnu potrebu za obnovljenom unutar-naraštajnom solidarnošću* (162).

Ekologija cjelovitosti uključuje svakodnevni život. Enciklika pridaje posebnu pozornost urbanom okolišu. Ljudsko biće ima veliku sposobnost prilagodbe i *osobe i skupine, koje reagiraju na probleme te ublažavaju štetne učinke svoje sredine [...] učeći produktivno živjeti usred nereda i nesigurnosti, pokazuju zadivljujuću kreativnost i velikodušnost* (148). Osim toga, vjerodostojni napredak pretpostavlja cjelovito poboljšanje kvalitete ljudskog života: *javne prostore, stanove, promet i tome slično* (150–154).

Čak nas *i naše tijelo stavlja u izravan odnos prema okolišu i ostalim živim bićima. Prihvatanje vlastitog tijela kao Božjega dara, neophodno je za prihvatanje čitavog svijeta, kao Očeva dara i zajedničkog nam doma*. Tomu nasuprot, ideja o uživanju apsolutne vlasti nad vlastitim tijelom, prometne se – često suptilno – u uživanje apsolutne moći nad svim stvorenjima (155).

5. Poglavlje – SMJERNICE ZA PRISTUP I DJELOVANJE

Ovo poglavlje se bavi pitanjem što možemo i moramo činiti? Analize nisu dostatne: potrebni su prijedlozi za *dijalog i djelovanje koji uključuju svakog pojedinca te – ništa manje – i međunarodnu politiku* (15). *Oni će nam pomoći izaći iz vrtloga samouništenja u koji upadamo* (163). Za Papu Franju od središnjeg je značaja da se praktični prijedlozi ne zasnivaju na ideologijskom, površnom ili redukcionističkom pristupu. Utoliko je nezaobilazan dijalog – riječ prisutna u svakom odlomku ovoga poglavlja: *po pitanju okoliša ima problema, oko kojih nije lako postići širu suglasnost. [...] Crkva se ne namjerava baviti znanstvenim pitanjima, niti zauzeti mjesto koje pripada politici. Ipak, pozivam na časnu i transparentnu raspravu, kako posebne potrebe ili ideologije ne bi naškodile općemu dobru* (188).

Na temelju toga Papa Franjo se ne boji donijeti strogo osuditi međunarodne dinamike: *Sastanci na vrhu o okolišu, posljednjih godina, nisu odgovorili na očekivanja jer, zbog nedostatka političke odlučnosti, nisu postignuti opći sporazumi, koji bi bili značajni i učinkoviti* (166). Stoga se pita: *zbog čega bi itko danas, u ovom stadiju, htio zadržati moć koja će se spominjati samo po svojoj nesposobnosti da posreduje, kada je to bilo prijeko potrebno učiniti* (175): *Umjesto toga, potreban nam je sporazum o načinima upravljanja za čitav spektar takozvanih općih zajedničkih dobara* (174), vidjevši da se zaštita okoliša ne može osigurati samo temeljem financijskog proračuna troškova i dobitaka. *Okoliš je jedno od dobara kojega mehanizmi trgovine nisu u stanju obraniti ili na odgovarajući način promicati* (190, citirajući *Kompendij socijalnoga nauka Crkve*).

U ovome petom poglavlju, Papa Franjo insistira na razvoju časnih i jasnih procesa odlučivanja, kako bi se moglo 'razlučiti' koje će politike i poduzetničke inicijative, moći dovesti do *istinskoga i cjelovitog razvitka* (185). Na poseban način, studija utjecaja na okoliš *novih pothvata i projekata, zahtjeva jasne političke postupke, koji uključuju slobodnu razmjenu vidikâ. S druge pak strane, različiti oblici korupcije, koji prikrivaju istinski utjecaj tih projekata na okoliš u zamjenu za usluge, često dovode do dvosmislenih sporazuma koji izmiču obvezi informiranja i podrobnijoj raspravi* (182).

Posebno je bitak apel upućen onima koji obnašaju političke dužnosti, pozvavši ih da se othrvaju mentalitetu *učinkovitosti i brze dobiti* (181) koji danas prevladava: *ako budu imali hrabrosti to učiniti, moći će iznova priznati dostojanstvo koje im je Bog dao kao osobi i – nakon svoga povijesnog prijelaza – ostavit će za sobom svjedočanstvo nesebične odgovornosti* (181).

6. Poglavlje: *EKOLOŠKI ODGOJ I DUHOVNOST*

Završno poglavlje sve poziva u središte *ekološkog obraćenja*. Korijeni kulturalne krize su duboki i navike i ponašanje nije lako promijeniti. Odgoj i formacija ostaju središnjim izazovima: *za svaku je promjenu potrebna motivacija i odgojni proces* (15). Uključene su sve odgojne razine, ponajprije *škola, obitelj, sredstva za komunikaciju, kateheza* (213).

Polazna točka *smjera na drugačiji stil života* (203–208), koji isto tako otvara mogućnost *vršenja zdravoga pritiska na one u političkoj, ekonomskoj i društvenoj vlasti* (206). To je ono što se događa kada su odabiri potrošača sposobni promijeniti način poslovanja, prinuđujući ih da razmotre svoj odnos u odnosu na okoliš kao i na oblike proizvodnje.

Ne može se podcjenjivati važnost procesa odgoja za okoliš, sposobnoga da utječe na čine i svakodnevne navike – od smanjenja potrošnje vode i diferenciranog sakupljanja otpada, pa sve do *gašenja nepotrebnih svjetala* (211): *ekologija cjelovitosti sastoji se i u jednostavnim svakodnevnim činima u kojima slamamo logiku nasilja, odbacivanja i egoizma* (230). Sve će to biti još jednostavnije uključiti li se kontemplativni vidik koji proizlazi iz vjere: *za vjernike, svijet se ne promatra izvana nego iznutra, prepoznavajući poveznice s kojima nas je Otac ujedinio sa svim bićima. Osim toga, razvijanjem osobnih sposobnosti koje je Bog dao svakom vjerniku, ekološko nas obraćenje dovodi do razvoja veće kreativnosti i entuzijazma* (220).

Kao što je predloženo u *Radosti evanđelja: trijeznost, življena u slobodi i svjesnosti, oslobađajuća je* (223), upravo kao što *sreća zahtijeva umijeće ograničenja određenih potreba koje nas 'skućuju', ostavljajući nas tako raspoloživima za višestruke mogućnosti koje život nudi* (223). Na taj način postaje moguće *ponovno čuti da smo potrebni jedni drugima, da imamo odgovornost prema drugima i prema svijetu; da vrijedi biti dobar i pošten* (229).

Na tom putu prate nas i Sveti. Više puta citiran, sveti je Franjo, *izvrstan primjer brige za ono slabo i [primjer] je radosno življene ekologije cjelovitosti* (10); model koji pokazuje da su *skrb za prirodu, za pravednost prema siromasima, te društvena zauzetost i nutarnji mir, međusobno neodvojivi* (10). Ipak, enciklika se sjeća i **svetoga Benedikta, svete Terezije iz Lisieuxa te blaženoga Charlesa de Foucaulda**.

Poslije enciklike *Laudato si'*, redoviti ispit savjesti – sredstvo koje je Crkva uvijek preporučivala pri upravljanju osobnog odnosa prema Gospodinu – trebao bi uključiti novu dimenziju: dužnost ozbiljnoga razmatranja kako se živi zajedništvo – ne samo s Bogom, s drugima i sa samim sobom, nego i sa svim stvorenjima i prirodom.

AMDG!

SADRŽAJ

LAUDATO SI', MI' SIGNORE [1-2]

Ništa u svijetu u odnosu na nas nije ravnodušno [3-6]

Ujedinjeni istom brigom [7-9]

Sveti Franjo Asiški [10-12]

Moj apel [13-16]

PRVO POGLAVLJE

ŠTO SE DOGAĐA NAŠEM ZAJEDNIČKOM DOMU [17-61]

I. ZAGAĐENJE I KLIMATSKE PROMJENE [20-26]

Zagađenje, otpad i kultura odbacivanja [20-22]

Klima kao opće dobro [23-26]

II. PROBLEM VODE [27-31]

III. GUBITAK BIORAZNOLIKOSTI [32-42]

IV. OPADANJE KVALITETE LJUDSKOGA ŽIVOTA I RASPAD DRUŠTVA [43-47]

V. GLOBALNA NEJEDNAKOST [48-52]

VI. SLABI ODGOVORI [53-59]

VII. RAZNOLIKOST MIŠLJENJA [60-61]

DRUGO POGLAVLJE

EVANĐELJE STVORENOGA [62-100]

I. SVJETLO KOJE NUDI VJERA [63-64]

II. MUDROST BIBLIJSKIH IZVJEŠTAJA [65-75]

III. OTAJSTVO SVEMIRA [76-83]

IV. PORUKA SVAKOG STVORENJA U SKLADU SA STVORENIM [84-88]

V. OPĆE ZAJEDNIŠTVO [89-92]

VI. OPĆI CILJ DOBARA [93-95]

VII. ISUSOV POGLED [96-100]

TREĆE POGLAVLJE

LJUDSKI KORIJENI EKOLOŠKE KRIZE [101-136]

I. TEHNOLOGIJA: KREATIVNOST I MOĆ [102-105]

II. GLOBALIZACIJA TEHNOKRATSKE PARADIGME [106-114]

III. KRIZA I UČINCI MODERNOG ANTROPOCENTRIZMA [115-121]

Praktički relativizam [122-123]

Potreba za zaštitom zaposlenja [124-129]

Nove biološke tehnologije [130-136]

ČETVRTO POGLAVLJE

EKOLOGIJA CJELOVITOSTI [137-162]

- I. EKOLOGIJA OKOLIŠA, EKONOMIJE I DRUŠTVA [138-142]
- II. EKOLOGIJA KULTURE [143-146]
- III. EKOLOGIJA SVAKODNEVNOGA ŽIVOTA [147-155]
- IV. NAČELO OPĆEGA DOBRA [156-158]
- V. PRAVEDNOST MEĐU NARAŠTAJIMA [159-162]

PETO POGLAVLJE SMJERNICE PRISTUPA I DJELOVANJA [163-201]

- I. DIJALOG O OKOLIŠU U MEĐUNARODNOJ ZAJEDNICI [164-175]
- II. DIJALOG ZA NOVE NACIONALNE I LOKALNE POLITIKE [176-181]
- III. DIJALOG I JASNOĆA U DONOŠENJU ODLUKA [182-188]
- IV. POLITIKE I GOSPODARSTVO U DIJALOGU ZA LJUDSKO ISPUNJENJE [189-198]
- V. RELIGIJE U DIJALOGU SA ZNANOŠĆU [199-201]

ŠESTO POGLAVLJE EKOLOŠKI ODGOJ I DUHOVNOST [202-246]

- I. PREMA NOVOM STILU ŽIVOTA [203-208]
- II. ODGAJANJE ZA SAVEZ IZMEĐU ČOVJEČANSTVA I OKOLIŠA [209-215]
- III. EKOLOŠKO OBRAĆENJE [216-221]
- IV. RADOST I MIR [222-227]
- V. GRAĐANSKA I POLITIČKA LJUBAV [228-232]
- VI. SAKRAMENTALNI ZNAKOVI I OBDRŽAVANJE ODMORA [233-237]
- VII. TROJSTVO I ODNOS MEĐU STVORENJIMA [238-240]
- VIII. KRALJICA SVEGA STVORENOGA [241-242]
- IX. PONAD SUNCA [243-246]

Molitva za našu zemlju

Kršćanska molitva u zajedništvu sa stvorenim